

KOMUNISTINIAI LEIDINIAI JAUNIMUI BURŽUAZIJOS
VALDYMO METAIS LIETUVOJE (1920—1940.VI.)

ŽIEDŪNĖ ZAVECKIENĖ

Aktyvus Lietuvos Komunistų partijos pagalbininkas — Lietuvos komjaunimas pagrindžio sąlygomis leido darbo jaunimui skirtus laikraščius, žurnalus, atsišaukimus. Šiuo sunkiu laikotarpiu pasirodė ir židėsnių arba mažesnių knygelių.

Leidžiant spaudą, komjaunimui vadovavo ir praktiškai padėjo LKP. 1920 m. spalio 4 d. rašte¹ V. Kapsukas nurodė, kad visų pirma reikia leisti ne taip greit sensančią literatūrą lietuvių, lenkų, žydų ir baltarusių (tik pačią būtiniausią) kalbomis, reikalingą sudėtingam kultūros bei švietimo darbui.

LKP vadovai, supratę didžiulę V. Lenino kalbos Visos Rusijos komjaunimo III suvažiavime reikšmę, rekomendavo ją nedelsiant išleisti lietuvių kalba atskira knygele. Įdomu tai, kad V. Kapsukas rašė apie tokio leidinio būtinumą 1920 m. spalio 4 d., kai net rusų kalba dar nebuvo paskelbtas visas šios kalbos tekstas. (Jis pirmą kartą ištisai išspausdintas laikraštyje „Pravda“ 1920 m. spalio 5—7 d.)

Vadovaudamasis partijos nurodymais ir atsižvelgdamas į to meto uždavinius, 1920 m. Lietuvos Komunistinės Jaunimo Sąjungos Centro Biuras parengė leidinių planą. Į jį buvo įtraukta 18 knygelių, kurios turėjo sudaryti numeruotą „Komunistinės jaunuomenės knygynėlio“ seriją². J. Greifenbergeris — LKJS CB sekretorius — yra rašęs keletą laiškų LKJS atsto-

vui Komunistinio Jaunimo Internacionalo Vykdomajame Komiteje L. Šapyrai, nurodydamas, kad visi laiškuose minimi tiek Smolenske, tiek Lietuvoje spausdinami leidiniai turi išeiti bendru pavadinimu „Komunistinės jaunuomenės knygynėlis“. Jis rekomendavo nurodyti visų leidinių leidimo vietą — Kaunas, LKJS CB leidykla.

Išlikusiuose bibliografiniuose sąrašuose³ „Komunistinės jaunuomenės knygynėlio“ serijos pirmieji leidiniai išdėstyti tokia tvarka:

„1. Komunistinio Jaunuomenės Internacionalo Berlyno kongreso manifestas (žydų kalba).

2. Liet. ir Baltarusijos Kom. Jaunuomenės Sąjungos Programa, priimta Vilniaus pasitarime (gegužės mėn. 1920).

3. Liet. ir Balt. KJ Sąjungos kuopų įstatai (liet. kalba).

4. Liet. ir Balt. KJ Sąjungos kuopų įstatai (žydų kalba)“.

Daugumas šių leidinių kol kas nesurasti. Archyvuose dokumentuose yra žinių apie pirmojo leidinio leidimo aplinkybes⁴.

Knygelės, pažymėtos Nr. 3 ir Nr. 4, galėjo būti tik numatytos leisti.

1921 m. iš spaudos išėjo knygelė „Kas tas Komunistinis Jaunimo Internacionalas ir ko jis nori?“ Jos viršelyje išspausdintas „Komunistinės jaunuomenės knygynėlio“ serijos knygučių sąrašo tęsinys (Nr. 5—11)⁵. Kai kurie leidiniai (Nr. 7—

¹ Partijos istorijos instituto prie LKP CK partinis archyvas (toliau — PA), f. 77, ap. 3, b. 18, l. 18.

² Ten pat, f. 3743, ap. 1, b. 17, l. 9—14.

³ LKJS programa. K., 1921, p. 16.

⁴ PA, f. 77, ap. 3, b. 66, l. 94; ap. 13, b. 20, l. 45 — komjaunimo leidinių sąrašai.

⁵ Kas tas Komunistinis Jaunimo Internacionalas ir ko jis nori? K., 1921, p. 16.

11) dar tik buvo ruošiami spaudai. Panašus sąrašas buvo pateiktas ir J. Greifenbergerio laiške⁶. Laiške ir knygelėje išspausdintame sąraše ne visi numeriai sutampa (sukeisti vietomis Nr. 9 ir Nr. 11). Knygelės, pažymėtos Nr. 9 ir Nr. 11 („LKJS programa“ lenkų kalba ir „Iš mūsų Sąjungos gyvenimo“ žydų kalba), nesurastas, todėl patikrinti nėra galimybių. Vėlesnis, o tuo pačiu ir tikslesnis gali būti laiškas, nes jis buvo rašytas maždaug tomis dienomis, kai knygelė jau išėjo iš spaudos.

Savo laiškuose⁷ J. Greifenbergeris pažymi, kokie šios serijos numeriai jau išleisti Lietuvoje ir ką bei kokia seka reikėtų leisti toliau. Antai knygelės Nr. 5 (V. Grigo [J. Greifenbergerio] „Darbininkų jaunuomenės judėjimas Lietuvoj ir Baltarusijoje ir jo tolimesnės užduotys“) ir Nr. 6 („LKJS programa“) 1921 m. kovo 2 d. jau buvo išleistos. Tuo pačiu metu išėjo ir Nr. 12 („Kas tas Komunistinis Jaunimo Internacionalas ir ko jis nori?“). J. Greifenbergeris nurodė, kokia tvarka turėtų būti numeruojamos kitos knygelės. Jie siūlė Smolenske leidžiamą V. Lenino knygelę „Jaunimo Sąjungos uždaviniai“ žymėti Nr. 17 ir L. Šackino „Komunistinis Jaunimo Internacionalas“—Nr. 14.

Didesnės dalies išleistų nurodytų knygelių numeracija buvo daugiau arba mažiau pakeista, tačiau serijos pavadinimas „Komunistinės jaunuomenės knygynėlis“ retai kur nurodomas. Antai V. Lenino knygelės antrašiniuose duomenyse yra „Lietuvos Komunistinio Jaunimo Sąjunga“ ir atitinkamas „Komunisto knygynėlio“ (partijos leistų leidinių serija) numeris, L. Šackino—„Lietuvos Komunistinio Jaunimo Sąjunga“ Nr. 14 ir „Komunisto knygynėlis“ Nr. 109. V. Grigo [J. Greifenbergerio] leidinio „Darbininkų jaunuomenės judėjimas Lietuvoj ir Baltarusijoje ir jo tolimesnės užduotys“, kuris į anksčiau minėtą sąrašą įtrauktas kaip „Komunistinės jaunuomenės knygynėlio“ Nr. 5, ant-

raštiniam puslapyje nurodyta, kad tai „Jaunojo komunisto knygynėlio“ Nr. 5.

Yra išlikę ir Nr. 18—19. Tai knygelės „Karoliaus Libknechto ir Rožės Liuksemburg atminčiai“ (Smolenskas, LKP CK leidykla, 1921. 31 p.) bei „Komunistinio Jaunuomenės Internacionalo II-jo Kongreso nutarimai“ (Smolenskas, LKP CK leidykla, 1922. 51 p.). Yra taip pat ir kitų numeruotų leidinių. Jų tarpe „Manifest pirmojo Kongreso Komunistycznej Międzynarodówki Młodzieży“, „Komunistinio Jaunimo Internacionalo programa“ ir „Programa Komunistycznej Międzynarodówki Młodzieży“, kurių antraštiniame puslapyje nurodyta „Komunistinio jaunimo knygynėlis“ ir atitinkami numeriai—Nr. 2, 3, 4. Šie leidiniai išėjo Smolenske LKP iniciatyva.

Tokie numeruoti, serijomis leisti spaudiniai ėjo 1920—1922 m.

Vieni leidiniai buvo rengiami ir leidžiami Lietuvoje, kiti—rengiami Lietuvoje, o leidžiami Smolenske ir, galimas dalykas, kitose vietose. Tokiomis sąlygomis vienodai apipavidalinti visas knygutes buvo neįmanoma. Vėliau, matyt, dėl organizacinių sunkumų, o gal ir dėl kitų priežasčių, tokių numeruotų knygūčių leidimas nutrūko.

Tačiau ir toliau įvairiose Lietuvos vietose, taip pat Maskvoje, Smolenske, Vokietijoje laikas nuo laiko buvo leidžiami įvairūs jaunimo revoliucinę veiklą liečiantys leidiniai. Tai atskiri V. Lenino. V. Kapsuko darbai, Komunistinio Jaunimo Internacionalo medžiaga, LKJS įstatai, kai kurių LKJS suvažiavimų, konferencijų dokumentai.

Minėtas išleistas knygutes pagal tematiką galima suskirstyti į tokius svarbesnius skyrius: leidiniai, nurodą bendrus revoliucinės kovos uždavinius, Komunistinio Jaunimo Internacionalo ir LKJS vadovaujančių organų medžiaga (programa, įstatai, suvažiavimų, konferencijų nutarimai, rezo-

⁶ FA, f. 3743, ap. 1, b. 17, l. 10—13.

⁷ Ten pat, l. 10—13, 15—16.

lucijos) ir jaunimo revoliucinio judėjimo patyrimo apibendrinimas.

Pagrindinė medžiaga, padėjusi suprasti revoliucinio jaunimo kovos uždavinius ir tikslus, buvo pateikta komjaunimo išleistuose V. Lenino darbuose. Pirmasis iš jų buvo „Jaunimo Sąjungos uždaviniai“, pasirodęs lietuvių kalba 1921 m. Ši knygutė išleista 5000 egzempliorių tiražu⁸ Smolenske, LKP CK leidykloje. „Jaunimo Sąjungos uždaviniai“ padėjo Lietuvos komjaunimui teisingai orientuotis pagrindiniais jaunimo revoliucinio judėjimo klausimais. Kitas svarbus V. Lenino darbų rinkinėlis buvo pavadintas „Jaunimas ir moksleivija“. Jis pasirodė 1926 m. taip pat Smolenske, kur tuo metu „Lietuvos Darbininkų spaudos draugijos“ iniciatyva buvo leidžiami V. Lenino raštų rinkiniai. Iš viso tada jų išėjo 17. Devintame V. Lenino raštų rinkinyje „Jaunimas ir moksleivija“ buvo paskelbta daugelis V. Lenino straipsnių, nurodančių jaunimo revoliucinio judėjimo gaires, to judėjimo patyrimą ir trūkumus. V. Lenino darbai, parašyti 1903—1917 m. darbininkų, valstiečių ir besimokančio jaunimo revoliucinio judėjimo klausimais, čia buvo suskirstyti į tris skyrius: 1) „Studentija ir moksleivija“, 2) „Jaunimas ir revoliucinė kova“ ir 3) „Vaikų darbas valstiečių ūky“.

Nors kai kurie straipsniai atitiko Rusijos Komunistų partijos kūrimosi laikotarpį (1903 m.), daugiausia lietė konkrečius to meto Rusijos jaunimo uždavinius, tačiau jie buvo reikšmingi ir dirbant revoliucinį darbą buržuazinėje Lietuvoje. Šie V. Lenino darbai supažindino jaunimą su revoliucine teorija, skiepijo revoliucinės kovos dvasią. Jie nurodė, kad jaunimui priklauso svarbus vaidmuo revoliuciniame judėjime, kuriant naują visuomenę.

Svarbus ir rinkinėlio „Jaunimas ir moksleivija“ pradžioje esąs E. Jaroslavskio straipsnis „Leninas ir jaunimas“, kuriame išnagrinėti ne tik čia pateikti, bet ir kiti jaunimo klausimus lietę V. Lenino darbai. Ypač ryškiai parodyta V. Lenino kalbos Rusijos Komunistinės Jaunimo Sąjungos III suvažiavime 1920 m. spalio 2 d. reikšmė. Šis rinkinėlis suvaidino didelį vaidmenį Lietuvos darbo jaunimo kovos istorijoje.

Tačiau V. Lenino straipsniai galėjo nurodyti tik pačius bendriausius jaunimo revoliucinio darbo uždavinius. Reikėjo knygučių ir konkrečiais praktinio darbo klausimais. Todėl buvo leidžiami ir tokie leidinėliai. Iš jų bene svarbiausia buvo Komunistinio Jaunimo Internacionalo direktyvinė medžiaga. Ji nurodė ir Lietuvos komjaunimo — Komunistinio Jaunimo Internacionalo nario — darbo ir revoliucinės kovos tikslus bei uždavinius.

1920 m. Smolenske buvo išleista Komunistinio Jaunimo Internacionalo programa lietuvių ir lenkų kalbomis. Rusų kalba išėjo „Komunistinio Jaunimo Internacionalo programa ir įstatai“. Ši programa žydų kalba išleista Vitebske. Lietuvių, lenkų, rusų kalbomis Smolenske, o žydų kalba Vitebske išspausdintas „Komunistinio Jaunimo Internacionalo I-jo Kongreso manifestas“⁹. Vadovaujantis šiais dokumentais, buvo sudaryta Lietuvos komjaunimo ūveiklos programa, paruošti Sąjungos įstatai.

Tais pačiais metais atskirais leidinėliais lietuvių, rusų ir lenkų kalbomis buvo išleistas Komunistinio Jaunimo Internacionalo Vykdomojo Komiteto kreipimasis — „Lietuvos ir Baltarusijos darbininkų ir valstiečių jaunimui“¹⁰ (atitinkamai Nr. 8, 9, 14). Ryšium su Lietuvos ir Baltarusijos komjaunimo organizacijų priėmimu į Ko-

⁸ Ten pat, f. 77, ap. 4, b. 42, l. 7.

⁹ Leidimo vietas nustatytos, remiantis išlikusiais leidiniais ir komjaunimo leidinių sąrašais. Žr. PA, f. 77, ap. 3, b. 66, l. 94; ap. 13, b. 20, l. 45.

¹⁰ PA, f. 77, ap. 3, b. 66, l. 42 — LKP CK leidyklos Smolenske ataskaita. Šis kreipimasis, kuris tuo metu buvo išleistas rusų kalba kaip maža 7 puslapių knygutė, 1962 m. išspausdintas „Lietuvos Komunistų partijos atsišaukimuose“ (Lietuvos Komunistų partijos atsišaukimai. T. 1. V., 1962, p. 413—415). Tačiau šio leidinio sudarytojai kreipimosi tekstą išvertė iš rusų kalbos, visai nepaminėdami, kad jis buvo išleistas lietuvių ir lenkų kalbomis.

munistinių Jaunimo Internacionalą jaunimas buvo kviečiamas į revoliucinių kovotojų eiles, raginamas kovoti už savo ekonominės ir politinės padėties pagerinimą, prieš buržuazijos diktatūrą. Kreipimasi išleido 25 000 egzempliorių tiražu rusų kalba¹¹ ir 20 000 egzempliorių tiražu lietuvių kalba¹². Reikia manyti, kad panašų tiražą turėjo ir tekstas lenkų kalba.

Komunistinio Jaunimo Internacionalo tikslai ir jo keliami uždaviniai komunistiniam jaunimo judėjimui buvo nagrinėjami ir kitose knygutėse. Antai 1921 m. Smolenske išėjo „Komunisto knygynėlio“ serijos Nr. 109 — L. Sackino „Komunistinis Jaunimo Internacionalas“ lietuvių kalba, 6000 egzempliorių tiražu¹³. Šis leidinėlis buvo numatytas išleisti ir žydų kalba, 3000 egzempliorių tiražu¹⁴. Ar šia kalba jis išėjo, žinių neturime. Tais pačiais metais LKP spaustuvėje „Spartakas“¹⁵ išleidžiama knygutė „Kas tas Komunistinis Jaunimo Internacionalas ir ko jis nori?“ lietuvių kalba. Tiražas 2000 egzempliorių. Ją buvo numatyta išleisti 3000 egzempliorių tiražu ir žydų kalba¹⁶.

1921 m. liepos 9—23 d. Maskvoje vyko Komunistinio Jaunimo Internacionalo II kongresas, išskėlęs naujų uždavinių. 1922 m. LKJS iniciatyva LKP CK spaustuvėje Smolenske buvo išspausdinti „Komunistinio Jaunuomenės Internacionalo II-jo Kongreso nutarimai“. Tiražas 2000 egzempliorių¹⁷.

1929 m. LKJS spaudoje buvo populiarinama Komunistinio Jaunimo Internacionalo programa, raginama ją nuodugnai išnagrinėti¹⁸. Tais pačiais metais Z. Angarietis laiške¹⁹ LKJS rašo apie šios programos spausdinimą. M. Šumauskas 1931 m. pradžioje rašė, kad jis ruošiasi versti Komunistinio Jaunimo Internacionalo programą²⁰, matyt, į lietuvių kalbą. Tačiau šį darbą, greičiausiai, sutrukdė M. Šumausko įkalinimas. Tuo metu Komunistinio Jaunimo Internacionalo programa lietuvių kalba nebuvo išleista.

Daug naujo į komunistinių jaunimo organizacijų darbo turinį įnešė Komunistinio Jaunimo Internacionalo VI kongresas. Kongreso priimti nutarimai buvo reikšmingi, kuriant bendrą antifašistinį jaunimo frontą, kovojant už jaunimo teises, taiką ir tautų nepriklausomybę. Jau 1935 m. J. Greifenbergerio vardu pavadintoje spaustuvėje buvo išleista Komunistinio Jaunimo Internacionalo VI kongrese priimta „Jaunosios darbo kartos kovos deklaracija“²¹. Tų pačių metų lapkričio mėn. LKJS CK atidavė versti į lietuvių kalbą ir žadėjo greit išleisti Komunistinio Jaunimo Internacionalo VI kongreso rezoliucijas²². Tačiau dėl įvairių priežasčių, iš dalies ir dėl LKJS CK kaltės iki 1936 m. sausio mėn. daugiau kongreso medžiagos, be minėtos deklaracijos, nebuvo išspausdinta²³. O apie rezoliucijų pasirodymą iš viso nerasta jokių žinių. Tikriausiai jos

¹¹ PA, f. 77, ap. 3, b. 66, l. 94; Lietuvos Komunistų partijos atsišaukimai. T. 1, p. 415.

¹² PA, f. 77, ap. 3, b. 66, l. 94.

¹³ Ten pat, ap. 4, b. 42, l. 4.

¹⁴ Ten pat, f. 3743, ap. 1, b. 16, l. 32 (tokį tiražą buvo numatyta išleisti).

¹⁵ Lietuvos TSR Centrinis valstybinis archyvas (toliau — CVA), f. 378, ap. 2, b. 5843, l. 5 — „Spartako“ spaustuvėje rastos literatūros sąrašas; PA, f. 3743, ap. 1, b. 15, l. 8; b. 17, l. 110.

¹⁶ PA, f. 3743, ap. 1, b. 11, l. 23; b. 16, l. 32.

¹⁷ Ten pat, f. 77, ap. 5, b. 30, l. 1.

¹⁸ Jaunimo skyrius.—„Balsas“, 1929, Nr. 12, p. 605.

¹⁹ PA, f. 77, ap. 12, b. 9, l. 298.

²⁰ Ten pat, f. 3743, ap. 1, b. 87, l. 11.

²¹ Deklaracija išleista lapelio forma, todėl į atskirų leidinėlių statistiką neįeina. Ji įtraukta į Komunistinio Jaunimo Internacionalo atsišaukimų skyrių ir į knygą „Lietuvos Komunistų partijos atsišaukimai“ (Lietuvos Komunistų partijos atsišaukimai. T. 4, V., 1963, p. 487—489).

²² PA, f. 3743, ap. 1, b. 102, l. 9.

²³ Ten pat, b. 107, l. 5.

neišėjo. Nežiūrint to, svarbiausius Komunistinio Jaunimo Internacionalo VI kongreso nurodymus Lietuvos komjaunuoliai ir jaunuoliai rado anksčiau minėtoje „Jaunosios darbo kartos kovos deklaracijoje“ ir G. Dimitrovo bei M. Volfo pranešimuose, skaitytuose šiame kongrese. Pastarieji lietuviškai buvo išleisti atskirais leidiniais Kaune, R. Čarno vardu pavadintoje spaustuvėje, 2000 egzempliorių tiražu (tikriausiai 1936 m. pradžioje).

Vadovaudamasis Komunistinio Jaunimo Internacionalo ir LKP nurodymais, Lietuvos komjaunimas paruošė ir išleido pagrindinius programinius dokumentus. Iš jų svarbiausi buvo LKJS programa ir įstatai. Pirmoji LKJS programa buvo priimta 1919 m. Ši programa paruošta Rusijos Komunistinės Jaunimo Sąjungos programos, priimtos 1918 m. lapkričio mėn., pavyzdžiu. Tačiau pagrindinio darbo sąlygoms ji nebetiko. Todėl pradėta ruošti nauja. Tokia programa buvo sudaryta, remiantis Komunistinio Jaunimo Internacionalo programa, priimta 1919 m. lapkričio mėn. 1920 m. gegužės mėn. Vilniuje įvykusiame pasitarime buvo aptartas jos projektas, o tu metų spalio mėn. buvo išleista „L ir B Komunistinės Jaunimo Sąjungos programa“ rusų kalba, dauginta apolografu arba hektografu 1000 egzempliorių tiražu. Tų pačių metų lapkričio mėn. LKJS CK plenumas šią programą peržiūrėjo ir papildė dviem punktais: apie proletarinę etiką ir antireliginę propagandą. Naujai patvirtinta jau tik LKJS programa (šiam plenumo buvo pripažintas Lietuvos ir Baltarusijos komjaunimo organizacijų atsiskyrimas) dar

1920 m. buvo išleista lietuvių, o gal lenkų²⁴ ir žydų²⁵ kalbomis. Programa lietuvių kalba, kaip rodo kai kurie dokumentai, buvo išleista Kaune²⁶. Programos pratarinę parašė J. Greifenbergeris.

LKJS I suvažiavime (1924) ryšium su tuo, kad anksčiau paruošta programa vietomis nebeatitiko laiko sąlygų, buvo numatyta paruošti ir sekanciam suvažiavimui pateikti tvirtinti naują LKJS programą²⁷. Bet apie ją daugiau žinių nerandame. Nei seniau paruošta, nei nauja LKJS programa tikriausiai daugiau nebebuvo išleistos.

1936 m. LKJS lietuvių kalba rotatoriumi padaugino VLKJS programą, priimtą VLKJS 10 suvažiavime²⁸. Matyt, kad ji buvo naudojama praktiniame LKJS darbe, kaip pavyzdinė. 1920 m. rugsėjo mėn. Lietuvos ir Baltarusijos KJS CB išleido „Lietuvos ir Baltarusijos Komunistinės Jaunimo Sąjungos kuopų įstatus“ rusų kalba²⁹. Jie, kaip nurodyta leidinyje, buvo patvirtinti Lietuvos ir Baltarusijos KJS CB. Knygelė buvo perrašyta J. Greifenbergerio (sprendžiama iš rankraščio) ir dauginta apolografu. Įstatai taip pat galėjo būti išleisti lietuvių ir žydų kalbomis³⁰.

LKJS I suvažiavimo rezoliucijose³¹ nurodoma, kad LKJS kuopų įstatai buvo patvirtinti 1920 m. lapkričio mėn. LKJS CB I plenumo. Šiame plenumo patvirtinti įstatai atskira knygute tikriausiai nebuvo išleisti, tačiau jie yra išspausdinti LKJS CB organe „Jaunasis komunistas“³². Čia jie pavadinti „Lietuvos Komunistinės Jaunumos Sąjungos Įstatai“. Įstatų klausimą svarstė ir LKJS CB II plenumas (1921 m.

²⁴ Leidinėlis neišlikęs, gal būt, jis nurodytas klaidingai. Sužinota iš „Kas tas Komunistinis Jaunimo Internacionalas ir ko jis nori?“ K., 1921, p. 16.

²⁵ Leidinėlis neišlikęs. Sužinota iš leidinių sąrašo, daryto apie 1930 m. Žr. PA, f. 77, ap. 13, b. 20, l. 46.

²⁶ Ten pat, f. 3743, ap. 1, b. 15, l. 8.

²⁷ Pirmojo LKJS suvažiavimo rezoliucijos. [Smolenskas], 1925, p. 46.

²⁸ Visasąjunginės Lenino Komunistinės Jaunimo Sąjungos programa. Priimta VLKJS 10 suvažiavime 1936. IV. 21. K., [1936]. 11 p.

²⁹ Устав ячейки Ком. Союза Молодежи Литвы и Белоруссии. K., 1920. 4 с.

³⁰ Leidiniai neišlikę. Nustatyta, remiantis leidinių sąrašu. Žr. LKJS programa, K., 1920, p. 16; „Jaunasis komunistas“, 1921, Nr. 2/3 (6/7), p. 6.

³¹ Pirmojo LKJS suvažiavimo rezoliucijos. [Smolenskas], 1925, p. 10.

³² „Jaunasis komunistas“, 1921, Nr. 2/3 (6/7), p. 6.

kovo 15 d.). 1925 m. Smolenske³³ išėjo atskira mažo formato knygelė „Lietuvos Komunistinės Jaunimo Sąjungos įstatai“. Juose atsispindi pakeitimai ir papildymai, padaryti anksčiau minėtuose plenumuose ir LKJS I suvažiavime. LKJS įstatai žymiai skiriasi nuo 1920 m. išleistų Lietuvos ir Baltarusijos KJS kuopų įstatų.

Svarbią reikšmę praktiniam komjaunimo organizacijų darbui turėjo suvažiavimų, konferencijų, plenumų nutarimai ir rezoliucijos. Šiuose dokumentuose buvo nurodomi komjaunimo darbo uždaviniai, atitinką konkrečius laikotarpio reikalavimus. Komjaunimo gyvenime didelį vaidmenį suvaidino LKJS I konferencija (1922), LKJS I suvažiavimas (1924), LKJS III konferencija (1928) ir kt. Pagrindinę jų medžiagą stengtasi išleisti ir atskirais leidiniais, nes taip buvo patogiau ja pasinaudoti praktinėje veikloje ir paskleisti ją darbo jaunimo tarpe.

LKJS I konferencijos, prilygusios suvažiavimui, medžiaga, kurią sudarė svarbūs nutarimai dėl konkrečių kovos prieš krizės reiškinius komjaunime, ekonominės darbininkų jaunimo kovos, bendro fronto priemonių ir kiti, kaip rodo archyviniai duomenys, dar 1922 m. buvo išleista atskira brošiūra³⁴. Tačiau ji neišlikusi. 1925 m. Smolenske išėjo LKJS I suvažiavimo rezoliucijos³⁵. Jose, be rezoliucijų, buvo pateikta plati LKJS veiklos nuo pat 1919 m. pabaigos apžvalga, o rezoliucijose — aiškiai nurodyti einamojo momento reikalavimai, LKJS ekonominės, politinės ir kultūrinės veiklos rezultatai, trūkumai ir uždaviniai.

Reikšmingos buvo „[LKJS] III konferencijos rezoliucijos ir tezės“³⁶, išleistos atskira knygele 1929 m. Tilžėje, Mauderodės spaustuvėje. Jos padėjo LKJS išvengti kai kurių klaidų revoliuciniame judėjime: dirbti antimilitaristinį darbą ir kovoti prieš imperialistinio karo pavojų.

Atskiru leidinėliu išėjusi rotatorium: dauginta LKJS CK rezoliucija³⁷, priimta 1938 m. gegužės mėn., buvo reikalinga LKJS, dirbant naujais metodais, kovojant už bendrą antifašistinį liaudies frontą, Lietuvos nepriklausomybę ir prieš imperialistinių karą.

LKJS atskirais leidiniais leido ne tik vadovaujančius nurodymus, bet taip pat pateikė ir apibendrintą jaunimo revoliucinio darbo patyrimą. Šiam tikslui skirta beveik dešimt knyguciu lietuvių, rusų, žydų kalbomis. Jų tarpe yra V. Kapsuko „Rapolas Čarnas“, išėjęs lietuvių ir tikriausiai žydų kalba. Joje Lietuvos jaunimo revoliucinio judėjimo fone aprašytas atsidavusio darbininkų klasės sūnaus R. Čarno didvyriškas gyvenimas ir mirtis. Knygutė išėjo 1930 arba 1931 m. Vokietijoje³⁸ 1500 egzempliorių tiražu³⁹.

1934 m. Z. Angarietis buvo paruošęs reikšmingą darbą „Lietuvos Komunistinės Jaunimo Sąjungos istorijos klausimu“⁴⁰. Darbas buvo išspausdintas mašinėle ir naudojamas rankraščio teisėmis. Jį, matyt, galėjo skaityti Lietuvos komjaunimo vadovai ir kiti, kurie domėjosi Lietuvos komjaunimo istorija.

Svarbi medžiaga apie Lietuvos jaunimo revoliucinį judėjimą 1918—1920 m. buvo pateikta šiose J. Greifenbergerio knygutė-

³³ Mertinienė E. Komunistinės literatūros leidimas lietuvių kalba 1917—1940 metais.— „LKP istorijos klausimai“, 1964, t. 4, p. 209.

³⁴ PA, f. 3743, ap. 1, b. 31, l. 76.

³⁵ Pirmojo LKJS suvažiavimo rezoliucijos. [Smolenskas], 1925. 48 p.; Mertinienė E. Komunistinės literatūros leidimas lietuvių kalba 1917—1940 metais. . . , p. 209.

³⁶ [LKJS] III konferencijos rezoliucijos ir tezės. Tilžė, 1929. 36 p. (knygelės antraštelėje „LKJS“ nenurodyta).

³⁷ Apie komjaunimo uždavinius kovoj dėl jaunimo opiųjų reikalų (LKJS CK rezoliucija, priimta 1938 m. gegužės mėn.). K., 1938. 4 p.

³⁸ Knygutėje spausdinimo vieta nurodyta Kaunas, o datos visai nėra. Nustatyta, remiantis literatūros transportavimo iš Vokietijos dokumentais. Žr. PA, f. 77, ap. 15, b. 13, l. 62.

³⁹ Ten pat, ap. 13, b. 20, l. 14.

⁴⁰ Angarietis Z. Lietuvos Komunistinės Jaunimo Sąjungos istorijos klausimu. (Rankraščio teisėmis.) M., 1934. 68 p.

se: „Darbininkų jaunuomenės judėjimas Lietuvoje ir Baltarusijoje ir jo tolimesnės užduotys“ ir „Iš mūsų Sąjungos gyvenimo“.

Pirmoji knygutė — tai Lietuvos ir Baltarusijos komjaunimo pirmųjų kovos ir darbo metų metraštis. J. Greifenbergeris buvo betarpiškas tos kovos dalyvis, todėl joje pateikta medžiaga ir iki šio laiko turi didelės pažintinės reikšmės. Ši knygutė 1920 m. buvo išleista rusų kalba 3000 egzempliorių tiražu⁴¹.

Fais pačiais metais „pas Robertą“⁴² išspausdinta ir lietuviškai. Tiražas ne mažesnis kaip 2000 egzempliorių⁴³.

1921 m. 6000 egzempliorių tiražu⁴⁴ lietuvių kalba buvo išleista ir kita J. Greifenbergerio knygutė „Iš mūsų Sąjungos gyvenimo“. Partijos istorijos institutas prie LKP CK pagal šriftą ją priskiria Vokietijoje leistiems leidiniams. Ta pati medžiaga 1921 m. buvo išspausdinta vokiečių kalba pavadinimu „Litauen Weißrußland“ Komunistinio Jaunimo Internacionalo rinkinyje „Die Jugend der Revolution“. Iš šio leidinio apie Lietuvos ir Baltarusijos jaunimo gyvenimą bei kovą sužinojo ir kitų šalių revoliucinis jaunimas.

1925 m. Maskvoje „Darbininkų ir valstiečių jaunimo bibliotekos“ serijoje buvo išleista S. Kemrado (?) knygutė „Komsomol Litvy v borbe“ („Lietuvos komjaunimas kovoje“)⁴⁵. Joje autorius, remdamasis B. Pranskaus-Žaliočio ir Krinickio konsultacijomis bei įvairia kita medžiaga, pateikė Lietuvos komjaunimo darbo bei kovos vaizdą pirmaisiais pagrindinio darbo metais.

Atskirai nagrinėjamos spaudos leidimo aplinkybės, paminėtos spaustuvės ir t. t. Knyga parašyta padėtį žinojusio žmogaus. Ji vertinga, nežiūrint to, kad konspiracijos sumetimais daug faktų nutylėta.

Norisi apsisotiti taip pat ir ties kai kuriais kitais klausimais, susijusiais su leidimo tampa, leidimo vietomis ir pan. Komunistinių leidinių jaunimui apytikrį pasiskirstymą pagal išleidimo metus, vietą ir kalbą rodo lentelė.

Iš lentelės matyti, kad daugiau kaip pusė visų leidinėlių pasirodė pirmaisiais pagrindinio darbo metais. Tuo metu LKP vadovų, ypač Z. Angariečio, LKJS CB narių J. Greifenbergerio, L. Šapyros, E. Tautkaitės ir kitų iniciatyva buvo išspausdinti svarbiausių, komjaunimo veiklą liečiančių

⁴¹ Knygutė nesurasta. Sužinota iš leidinio: Die Jugend der Revolution. Berlin, [1921], p. 63; lietuviško leidinio įžangos p. 3 taip pat nurodoma, kad jis paruoštas pagal anksčiau išėjusį rusišką leidinį.

⁴² PA, f. 77, ap. 3, b. 19, l. 7 — Vainšteinio laiškas (1920.XI.12). Kai kuriuose tyrinėjimuose (Štaras P. Juozas Greifenbergeris. — Kn.: Revoliucinis judėjimas Lietuvoje. V., 1957, p. 720 ir kt.) taip vadinama „Spartako“ spaustuvė. Šios brošiūros išleidimo aplinkybės galėjo būti kitokios. Iš archyvinių dokumentų aišku, kad knygutės išleidimu rūpinosi pats J. Greifenbergeris. 1920 m. spalio 28 d. LKJS CB posėdyje jam buvo pavesta brošiūros išleidimo reikalu važiuoti pas „Robertą“. Biuro posėdžio protokole rusų kalba rašoma: «Поездка тов. Иосифа (J. Greifenbergerio slapyvardis) Б. r» (neaišku, ar tai klausukas, ar raidė g (rusų kalba), kuri galėjo būti konspiracijos sumetimais parašyta kaip ?). Цель поездки: издать лит. «Дв: м. в Лит Б.»? (PA, f. 3743, ap. 1, b. 3, l. 40). Jeigu reikėjo važiuoti tartis, vadinasi, leidykla buvo ne Kaune. Vėlesnis biuro posėdis išklaušė J. Greifenbergerio ataskaitą apie išvyką. Posėdžio protokole, rašytame paties J. Greifenbergerio ranka (sprendžiama iš rankraščio), irgi rusų kalba nurodoma «Отчёт Иосифа о поездке к Роберту» (PA, f. 3743, ap. 1, b. 3, l. 1). Tekste yra išbrauktas vienas žodis, prasidedantis tikriausiai rusiška raide Г, o vietoj jo įrašyta «Роберту». Matyt, toks ištaisymas padarytas irgi konspiracijos sumetimais. Išbrauktasis žodis galėjo nurodyti išvykos vietą. Gal tai Vokietija (Германия — rusiškame tekste)?

⁴³ PA, f. 3743, ap. 1, b. 11, l. 23 — raštelis-ataskaita. J. Greifenbergerio laiške Suvalkijos rajkomui (PA, f. 3743, ap. 1, b. 4, l. 5) nurodoma, kad brošiūra bus išleista 10 000 egzempliorių tiražu. PA, f. 77, ap. 4, b. 26, l. 82 rašoma: „Jums pasiūsta... 2500 egz. „Jaunuomenės judėjimas...“ (kokia kalba — nenurodyta).

⁴⁴ PA, f. 3743, ap. 1, b. 17, l. 34.

⁴⁵ Кэдраг С. Комсомол Литвы в борьбе. М., 1925, 112 с. (Б-ка рабоче-крестьянской молодежи).

Kas išleido	Metai	Iš viso išleista	Iš jų kalbomis								Spausdinimo vieta					
			lietuvių	rusų	žydų	lenkų	vokiečių	baltarusių	nežinoma *	Lietuvoje	Smolenske	Vokietijoje	Vitebske	Maskvoje	nežinoma **	
																4
LKJS CB ir kt.	1920—1923	35	16	6	6	5	—	1	1	6	16	—	2	—	11	
Vietinės organizacijos	"	10	3	2	3	—	—	—	2	10	—	—	—	—		
LKJS CK ir kt.	1924—1929	5	4	1	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1		
Vietinės organizacijos	"	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
LKJS CK ir kt.	1930—1934	4	3	—	1	—	—	—	—	1	—	2	—	1		
Vietinės organizacijos	"	3	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—		
LKJS CK ir kt.	1935—1940	6	5	—	1	—	—	—	—	—	6	—	—	—		
Vietinės organizacijos	"	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Iš viso LKJS CB, CK ir kt.:		50	28	7	8	5	—	1	1	13	19	2	2	2	12	
Iš viso vietinės organizacijos:		13	3	2	3	—	—	—	5	13	—	—	—	—		
Iš viso:		63	31	9	11	5	—	1	6	26	19	2	2	2	12	

* Į šią grafą įtraukti neišlikę, iš šaltinių aprašyti leidiniai, apie kurių kalbą žinių nerasta.

** Prie nežinomos spausdinimo vietos priskirtos ir abejotinos.

dokumentų vertimai ir nemaža originalios medžiagos.

Šio laikotarpio laimėjimus galima paaiškinti ne tik komjaunuolių entuziazmu, bet ir tuo, kad LKJS labai daug padėjo partija savo patarimais, redakcija ir techniniu aparatu. Beveik pusė knygųčių tuomet išspausdinta Smolenske⁴⁶, LKP CK spaustuvėje, daugiausia „Komunistinio jaunimo knygynėlio“ serijoje. Keletas leidinių buvo išleista LKP CK „Spartako“ spaustuvėje Lietuvoje. Lietuvos komjaunimo spauda (žydų kalba) tuo metu buvo lei-

džiama taip pat Vitebske, nes Smolenske trūko tokio šrifto⁴⁷, ir kitose vietose.

Nemaža knygųčių buvo išleista LKJS CB ir vietinių organizacijų spaustuvėse. Antai 1920 ar 1921 m. raidinėje LKJS CB spaustuvėje surenkama knygelė „Kas reikalinga žinoti Lietuvos jaunam darbininkui bei darbininkei“⁴⁸.

1920—1921 m. LKJS Suvalkijos raikomo iniciatyva hektografu arba šapirografu buvo padauginti aštuoni leidiniai. 1922 m. du leidiniai šapirografu buvo išleisti Vilniaus mieste.

⁴⁶ Beveik visose knygutėse, ypač išleistose 1920—1930 m., leidimo vieta priskiriama Kaunui. Tačiau archyve surasti dokumentai rodo, jog nurodyta leidimo vieta ne visada buvo tikra. Antai J. Greifenbergeris 1921 m. kovo 2 d. rašė, kad neperiodinių leidinių, ypač lietuvių kalba, nežiūrint, kur jie išleisti, antraštiniame puslapyje reikia nurodyti Kauną (žr. PA, f. 3743, ap. 1, b. 17, l. 11). Pasitaikė leidinių, kuriuose šie duomenys visai nebuvo pateikti. Todėl kiekvienos knygutės leidimo vieta nustatyta individualiai, remiantis archyvuose ar spaudoje surastomis žiniomis.

⁴⁷ PA, f. 77, ap. 3, b. 66, l. 40, 94.

⁴⁸ Minėtas leidinėlis išėjo žydų ir lietuvių kalbomis. Leidinėlis žydų kalba neišlikęs. Jis buvo padaugintas 1500 egzempliorių tiražu (PA, f. 3743, ap. 1, b. 11, l. 23). Pagal jį buvo paruošta knygelė lietuvių kalba 2000 egzempliorių tiražu (PA, f. 77, ap. 32, b. 2, l. 161). Iki šiol nėra tikslų žinių, ar abi, ar tik pirmoji knygelė spausdinta šioje spaustuvėje.

E. Tautkaitės paruošta knygelė „Kas reikalinga žinoti Lietuvos jaunam darbininkui bei darbininkei“ (lietuvių kalba) ir leidinėlis „Kas tas Komunistinis Jaunimo Internacio-

Spaustuvėse išleistų leidinių tiražas buvo nuo 2000 iki 25 000 egzempliorių. Ne visų knygelių tiražą pavyko išaiškinti. Iš 35 LKJS CB ir kitų iniciatyva 1920—1923 m. išleistų knygelių tik 24 tiražas apytikriai žinomas. Jis sudaro gana didelį skaičių — arti 150 000 egzempliorių.

1920—1923 m. buvo išspausdinti leidiniai lietuvių, rusų, žydų, lenkų ir baltarusių kalbomis. Daugiausia jų — lietuvių kalba.

Vėliau atskirų leidinių leidimo tempai sumažėjo. 1924—1929 m. išleistos penkios knygtės, 1930—1934 m. buvo numatyta išleisti gana daug leidinių, bet pasisekė išspausdinti tikriausiai tik septynis, 1935—1940 m. — šešis. Paskutiniai buržuazijos valdymo metai, pasižymėję komjaunimo taktikos masėse pagyvėjimu, neatnešė žymių pasikeitimų, leidžiant literatūrą.

Atskirų knygelių leidimo sumažėjimą po 1923 m. galima iš dalies paaiškinti pasunkėjusiomis revoliucinės kovos sąlygomis. Lietuviškų knygų spaustuvė Smolenske, kurioje 1920—1923 m. buvo sėkmingai išspausdinta daug leidinių, 1928 m. pradžioje dėl brangumo ir, be abejo, gabenimo nepatogumų buvo likviduota. Nuo 1933 m. LKP, o tuo pačiu metu ir komjaunimas neteko galimybės spausdinti leidinius ir Vokietijoje. 1935—1940 m. visi leidiniai jau buvo išleisti Lietuvoje, kurioje tuo metu buvo sunku atlikti didesnę

darbą dėl nuolatinių valdžios persekiojimų.

Vėlesniais 1924—1940 m. sumažėjo ne tik leidžiamų knygelių kiekis, bet ir egzempliorių skaičius. Didžiausio tiražo būta 2000. Bendrą šiuo laikotarpiu išleistų egzempliorių skaičių nustatyti taip pat nepavyko, nes iš 18 leidinių egzempliorių skaičius žinomas tik trijų.

Knygelių buvo ruošta ir daugiau, bet daugelio jų nepavyko išleisti. 1921 m. „Komunistinės jaunuomenės knygynėlio“ serijoje turėjo išeiti knygtė „Griaukime rubežius“. Ji buvo numatyta išleisti lietuvių ir žydų kalbomis⁴⁹. Matyt, tai buvo ne originali brošiūra, o vertimas iš vokiečių kalbos. Suvalkijos rajono komjauniniai ją išvertė ir pasiuntė Z. Angariečiui. Vertimas buvo silpnas⁵⁰. Veikiausiai dėl to ta knygtė neišėjo.

1921 m. gruodžio mėn. kratos metu pas komjaunuolį Bank Chone, gyvenusį Kaune, Ukmergės pl., Nr. 35, buvo rastas ir konfiskuotas paruoštos spaudai knygtės „Raudona knyga“ (žydų k.) rankraštis⁵¹.

1930—1932 m. buvo numatyta išleisti šias knygtes⁵²:

1. „R. Čarnas“ — 1500 egzempliorių tiražu.

2. „Darbininkų jaunimas Lietuvoje ir jo kova“ — 3000 egzempliorių tiražu. Pavesta paruošti St., Z. Angariečiui padedant.

nalas ir ko jis nori?“, kuris, kaip rodo „Spartako“ spaustuvėje rastos literatūros sąrašas, spausdintas šioje spaustuvėje, yra labai panašiai poligrafiškai apipavidalinti. Tai visų pirma liečia antraštinį puslapį. Jis papuoštas vienodais dekoratyviniais brūkšniais. Panašiu į rankraštį šriftu išspausdinti serijų eilės numeriai — atitinkamai Nr. 13 ir Nr. 12. Vienoda seka išdėstyti antraštiniai duomenys, antraštė, leidimo duomenys. Tai leistų manyti, kad pirmoji knygelė, kaip ir antroji, išleista „Spartake“. Tačiau knygelių antraštiniai puslapiai surinkti ne tokiu pačiu šriftu. Knygelės išspausdintos ne to paties formato ir kokybės popieriuje; knygelės „Kas reikalinga žinoti...“ formatas mažesnis, nors abi turi po 16 puslapių.

Savo atsiminimų knygoje „Takais takeliais į didį kelią“, išleistoje Vilniuje 1957 m., E. Tautkaitė nurodo, kad raidinėje komjaunimo spaustuvėlėje buvo surinkta knygelė „Ką turi žinoti kiekvienas jaunas darbininkas ir darbininkė“ (kuria kalba — nepažymėta, knygelės pavadinimas, matyt, rašytas iš atminties). Žodžiu tai patvirtina ir dirbusi toje spaustuvėlėje M. Chodosaitė. Ji nurodo, kad čia buvo išspausdinta minėta knygelė lietuvių ir žydų kalbomis.

⁴⁹ PA, f. 3743, ap. 1, b. 17, l. 13, 110; l. 13 — J. Greifenbergerio 1921 m. kovo 2 d. laiškas L. Šapysrai.

⁵⁰ PA, f. 77, ap. 4, b. 22, l. 189.

⁵¹ CVA, f. 378, ap. 2, b. 5870, l. 13.

⁵² PA, f. 77, ap. 13, b. 20, l. 14. Leidinių pavadinimai paimti iš literatūros išleidimo plano.

3. „Piemenukai“—2000 egzempliorių tiražu.

4. „Kas tai yra Komunistinis Jaunimo Internacionalas“—2000 egzempliorių tiražu.

5. „Jaunimas kalėjime“—2000 egzempliorių tiražu. Ruošė A. N. Tai galėjo būti J. Jurginis—slapyvardis A. Nenza.

6. „Kas tai yra LKJS“. Numatyta išleisti lietuvių ir žydų kalbomis 2000 egzempliorių tiražu. Ruošė Tam. (Gal tai Tamošiukas—M. Šumausko slapyvardis.)

7. „Moksleivija fašistų Lietuvoje“. Ruošė A. N. (gal būt, J. Jurginis).

8. „Kauno darbininkų jaunimas“—2000 egzempliorių tiražu.

9. „Iš LKJS praeities“—2000 egzempliorių tiražu.

10. „Ateitininkai, pavasarininkai ir jaunimiečiai“—3000 egzempliorių tiražu.

11. „Darbininkų jaunimas kaime“—2000 egzempliorių tiražu. Ruošė Juš. Juška—J. Mickevičiaus slapyvardis.

Knygutės turėjo būti populiarios, 15—30 puslapių dydžio. „Iš LKJS praeities“ ir „Darbininkų jaunimas kaime“ buvo numatyta parašyti iki 1931 m. pabaigos⁵³. Šiose knygutėse buvo norima parodyti jaunimo padėtį ir jo revoliucinę veiklą Lietuvoje, išnagrinti kaimo samdinių, moksleivių, į kalėjimus patekusio jaunimo gyvenimą ir kovą. Toks konkretumas labai svarbus. Mat, antrajame dešimtmetyje išleistos knygelės daugiausia turėjo teorinį pobūdį, pateikė direktyvinę medžiagą, bet beveik nenagrino Lietuvos jaunimo, ypač kaimo, gyvenimo ir kovos.

Iš anksčiau nurodytų 11 knygų, turimomis žiniomis, pasirodė tik pirmoji—V. Kapsuko „Rapolas Čarnas“ (lietuvių ir žydų⁵⁴ kalbomis).

1930—1932 m. buvo areštuota dalis kom-

jaunimo Kauno organizacijos narių ir LKJS CK. Dėl provokacijų buvo paleista net Kauno komjaunimo organizacija⁵⁵. Bet ir šiomis sąlygomis LKJS CK 1931 m. lapkričio 20 d. nutarė imtis žygių išleisti numatytiems brošiūroms ir organizuoti lėšų tam tikslui rinkimą⁵⁶. Tai buvo vienas pagrindinių klausimų, nes knygų išleidimas tada labai brangiai atsėjo. Antai Lietuvon patekusios Vokietijoje išleistos knygutės savikaina buvo 3—5 litai⁵⁷. Komjaunuoliams reikėjo surinkti tas lėšas už parduotą literatūrą ir aukų būdu. Kadangi knygutės daugiausia buvo platinamos veltui, dalis jų dingdavo pakeliui arba būdavo konfiskuojamos platinant, tai lėšos įdėtos į jų leidimą, beveik negrįždavo. Ne mažiau sunkumų sudarė ir techninės spausdinimo bazės netekimas Vokietijoje. Taigi patyrimo, lėšų, spausdinimo priemonių stoka ir valdžios represijos buvo tos pagrindinės priežastys, kurios sutrukdė LKJS išleisti daugelį reikšmingų leidinių.

1920—1940 m. revoliucine jaunimo tematika išėjo daugiau kaip 60 atskirų leidinių. Daugumą jų išleido Lietuvos komjaunimas 1920—1923 m. Tuo metu pasirodė knygelių beveik visais pagrindiniais revoliucinės veiklos klausimais. Daugelis jų buvo parankinės komjaunimo aktyvistų ir eilinių darbo jaunuolių knygos, padedančios spręsti revoliucinės kovos uždavinius per visus pagrindžio darbo metus. Prie tokių priklauso V. Lenino „Jaunimo Sąjungos uždaviniai“, Komunistinio Jaunimo Internacionalo nutarimai, LKJS programa bei įstatai, J. Greifenbergerio „Darbininkų jaunuomenės judėjimas Lietuvoj ir Baltarusijoje ir jo tolimesnės užduotys“. Beveik visos knygutės, išskyrus vietinių organizacijų išleistas, spausdintos spaustuose. Pirmaisiais pagrindinio darbo metais daugiausia buvo leidžiamos nedidelės knyge-

⁵³ Ten pat, ap. 14, b. 4, l. 33.

⁵⁴ Ten pat, ap. 15, b. 13, l. 62.

⁵⁵ Ten pat, f. 3743, ap. 1, b. 85, l. 20.

⁵⁶ Ten pat.

⁵⁷ Ten pat, f. 77, ap. 17, b. 8, l. 1.

lės (iki 50 puslapių dydžio), vėliau pasitai-
kydavo ir kelių puslapių lapelių, kurie sa-
vo forma beveik nesiskyrė nuo tuo metu

leistų atsišaukimų. Knygučių formatas ir
dydis atitiko konspiracijos reikalavimus,
neapsunkino platinimo.

Vilniaus Valst. V. Kapsuko universitetas
Bibliotekininkystės ir mokslinės
informacijos katedra

[Iteikta
1970 m. sausio mėn.

КОММУНИСТИЧЕСКИЕ ИЗДАНИЯ ДЛЯ МОЛОДЕЖИ В ГОДЫ БУРЖУАЗНОЙ ДИКТАТУРЫ В ЛИТВЕ (1920—ИЮНЬ 1940)

Ж. ЗАВЕЦКЕНЕ

Резюме

В годы буржуазной диктатуры комсомол Литвы под руководством и при помощи Коммунистической партии поддерживал основную связь с рабочей молодежью через подпольную печать. Комсомол Литвы издавал не только периодические издания, воззвания, но и отдельные книги. Всего за 1920—1940 годы было издано более 60 отдельных изданий, посвященных теории и практике революционного движения, описанию опыта борьбы рабочей молодежи Литвы. Наибольшее количество изданий появилось в первые годы буржуазной диктатуры (1920—1923).

Книги издавались как в подпольных усло-

виях в Литве (более 20 изданий), так и в издательстве ЦК КП Литвы в г. Смоленске, в Германии и других местах. Почти все они, за исключением изданий местных организаций, печатались типографским способом. Точных сведений о местах издания некоторых книг собрать не удалось, поскольку в условиях конспирации никакого учета с указанием местонахождения типографии, естественно, не велось.

В первые годы подпольной работы в большинстве случаев издавались брошюры (до 50 стр.). Объем и формат изданий соответствовали требованиям конспирации.

COMMUNIST PUBLICATIONS IN THE PERIOD OF THE BOURGEOIS DICTATORSHIP IN LITHUANIA (1920 TO JUNE, 1940)

Ž. ZAVECKIENĖ

Summary

In the period of the bourgeois dictatorship the Young Communist League of Lithuania under the leadership of the Communist Party kept in touch with the working youth mainly through underground press. The YCL of Lithuania took care of publishing and spreading it. At that time not only periodicals and appeals were published but separate books as well. In the period of 1920 to June, 1940, were issued more than 60 publications dedicated to the theory and practice of revolutionary movement and the experience of the fight of the working youth in Lithuania. The greatest part of these works appeared in the first years of the dictatorship (1920—1923).

The books were published both in underground conditions (more than 20 works) and at the Printing-House of the Central Committee of the Communist Party of Lithuania in Smolensk and in some other places. Almost all the publications except those of local organizations were published as printed matter.

At the beginning of the underground work in Lithuania in many cases the books in 50 pages and even appeals in several pages were published. The volume and size of these publications corresponded to the demands of conspiracy.